

1

Wat gaan we doen?

- Vluchtelingen en hechting
- Hechtingstijlen: wat zie je in de klas?
- School als secure base: maar hoe dan?

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

2

Hechting

- **Gehechtheid:** wederkerige, diepgaande emotionele en fysieke band tussen een kind en ouders.
- **Doel:** veiligheid en bescherming.
- Deze band heeft levenslange invloed.
- Hechtingservaringen vormen het brein

3

Westerse 'Gouden standaard'

In andere culturen: 'the village'

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

4

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

5

Hoe zijn we gehecht?

Veilig gehecht: 60%-70%

*Richtlijn Problematische gehechtheid (2023) www.nji.nl/Hechting-en-hechtingsproblemen-Probleemschets-Cijfers

6

Onveilige gehechtheid

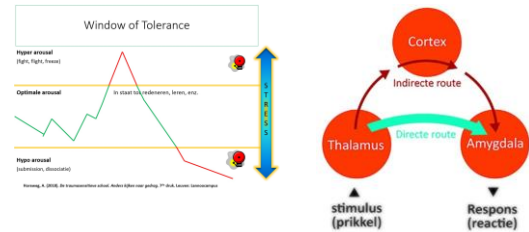
- Vermijdend 10%-15%
- Ambivalent 15%-20%
- Gedesorganiseerd 15%

- Hechtingsstoornissen(1%):
- Reactieve hechtingsstoornis (RAD)
- Ontremd sociaal-contact stoornis (OSCS)

Richtlijn Problematische gehechtheid (2023) www.nji: <https://www.nji.nl/hechting-en-hechtingsproblemen-Probleemschets-Giften>

7

Ernstige hechtingsproblemen

8

Shield against shame

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

9

Hechtingsstijlen

- Archetypes
- Veranderbaar
- Geen 'kind-defect'

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

10

Feit

- Ontbreken van emotionele nabijheid, beschikbaarheid en bescherming heeft een negatieve invloed op de hechting.
- Getraumatiseerde ouders 'minder beschikbaar'

• De Haene, L., Montgomery, E., Dalgard, M., Grietens, H. & Verschuren, K. (2018). Attachment narratives in refugee children: inter-rater reliability and qualitative analysis in plot findings from two-site study. *Journal of Trauma & Stress*, 26, 413-417. <https://www.psychiatry.com/content/full/2018/04/04/attachment-narratives-in-refugee-children>

• Horeweg, A. (2024). *De Traumatiserende school: Antien kijken naar gedrag*. Lissieu campus, (in voorbereiding).

• Van Elk, E. (2023). Een ouder met PTSD: de invloed op de hechting. *Blik op Italy*, 52-53-2023.

11

Belangrijk

- Eén overplaatsing verdubbelt psychische problemen bij jonge vluchtelingen.
- Overplaatsing verstoort gevoel van veiligheid en hechting.
- Sommige kinderen worden wel 3 tot 8 x overgeplaatst!

• De Jong, J. (2018). Te weinig vluchtelingen krijgen noodzakelijke psychische hulp. *Volkskrant*, 13 juni 2018.

• Nijenhuis, H. (2022). Noodkreet van verplegers, artsen en docenten: kind raakt beschadigd in noodopvang. *Met Persoed*, 20 juni 2022.

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

12

Veilige gehechtheid = Veerkracht

- Voorkomt stress (bijv. oneerlijke behandeling) of 'verzacht' de invloed.
- Gehechtheid: betere voorspeller voor aanpassing dan andere persoonlijkheidsfactoren

• Zekere gehechtheid helpt bij integratie migranten, *Blik op hulp*, 17-04-2019

13

Veilige hechting

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

14

Ouders veilig gehechte kinderen zijn

- Sensitief
- Responsief
- Consequent en voorspelbaar in hun gedrag

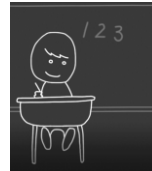
Gevolg: intern werkmodel van veiligheid + vertrouwen

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

15

Veilig gehecht op school

- Open en sociaal
- Vertrouwen in zichzelf
- Hulp vragen/aanvaarden

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

16

Onveilig ambivalent

- Ouders zijn inconsistent (soms wel, soms niet, soms beangstigend)
- Zoekt nabijheid, weert tegelijk af

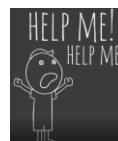

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

17

Onveilig ambivalent op school

- 'Aandachtzoeker'
- = 'gehechtheidszoeker'
- Het is nooit genoeg
- Vragen (vaak onnodig) hulp aan leraar

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

18

Onveilig, vermijndend

- Ouders 'waren er niet' voor kind (consequent insensitief/niet responsief)

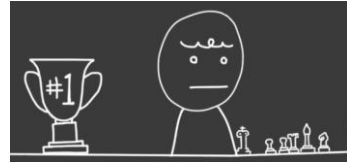

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

19

Onveilig vermijndend,

- Heeft weinig met mensen
- Prestatiegericht en zelfstandig

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

20

Onveilig vermijndend op school

- Wantrouwend
- Clown
- Je 'kent' leerling niet echt
- Vraagt niet om hulp
- Prestatiegericht

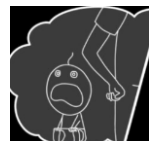

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

21

Onveilig gedesorganiseerd

- Opvoeders onvoorspelbaar en onbetrouwbaar.
- Bron van angst i.p.v. veiligheid.

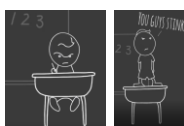

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

22

Onveilig gedesorganiseerd op school

- Onvoorspelbaar gedrag: in feite angstig
- Alles lijkt een aanval, voelen zich snel benadeeld
- Leidt tot fight, flight, freeze
- Willen controle

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

23

Algemeen: signalen

- Geen echte vriendschappen
- Makkelijk 'vluchtig' contact maken
- Aantrekken en afstoten
- Altijd geremd en waakzaam
- Geen complimenten aanvaarden
- Veel 'onzin' vragen stellen
- Slachtofferrol aannemen
- Moeite met regels (=controleverlies)

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

24

Hechting heeft invloed op

- Oorzaak gevolg zien
- Mentaliseren
- Eigen aandeel zien

Anton Horeweg Kinderen met
hechtingsproblemen in de klas

25

School als 'secure base'

'De opgave om contact te leggen met leerling die constant lijkt te laten zien daar geen prijs op te stellen.'

Louise Michelle Bomber, DDP therapeut, auteur

Hoe dan?

'Onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat een sensitieve en responsieve wijze van interactie de hechtingsrelatie positief beïnvloedt.'

Dr. Anniek Thoomes-Vreugdenhil, onderzoeker, auteur.

26

Kinderen onveilige hechting en relaties

27

Hoe leerkrachten kunnen inzetten op sociale steun

- Klasbouwers
- Coöperatieve werkvormen
- Werken aan zorgzame klas
- SEL

Anton Horeweg Kinderen met
hechtingsproblemen in de klas

28

Wat kun jij doen?

'Ik ben niets waard'

Anton Horeweg Kinderen met
hechtingsproblemen in de klas

29

Mogelijke antwoorden bij Ik ben niets waard: wat kan mij helpen?

Iemand die...

- in mij gelooft
- volhardt in het maken van contact
- vriendelijk is, ook als ik dat niet ben
- me begrijpt
- me complimenten geeft
- me verantwoordelijkheid geeft
- laat merken dat ik er toe doe
- Laat merken dat ik goed ben zoals ik ben
- laat merken dat ik er mag zijn!

Anton Horeweg (2023) De traumasensitieve
school

30

Waarom worden we boos?

- Bedenk waardoor jij boos kan worden.

- Bedenk samen waar jouw leerling boos van wordt.

Anton Horreweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

31

Wat is nodig?

- Alert zijn op non-verbaal gedrag
- Bij vermeend signaal: Check! 'Klopt het dat je...'

32

Wat coregulatie is	Wat coregulatie niet is
Compassie voor de worsteling van het kind	Gehoorzaamheid eisen
Regulatie door relatie	Gedragsggericht (niet op wat er achter zit)
Jouw kalmte 'uitlenen'	Boos reageren
Connectie door nieuwsgierigheid: 'Wat gebeurde er?'	De oorzaak al zeker weten
Zachte, vriendelijke toon	Boosheid, sarcasme, oordelen, beschuldigen
Praten op ooghoogte of naast elkaar	Kind wegsturen, op de 'nadenkstoel' zetten
Emotionele en fysieke veiligheid uitstralen	Onvoorspelbaar reageren
Verantwoordelijkheid leren nemen	Alles goed vinden

33

Voorbeeldzinnen

Zinnen die je kunt gebruiken:

Ik kan aan je zien dat je boos bent/ dat er iets dwars zit/ niet goed gaat.
 Wil je me vertellen wat er is gebeurd?
 Wil je erover praten of wil je liever even met rust worden gelaten?
 Als je me iets wil vertellen, ben ik er om te luisteren.
 Het lijkt of je boos/verdrietig/geïrriteerd bent. Mag ik weten waarom?
 Ik snap dat je boos/verdrietig/enz. bent, ik zou ook boos/verdrietig zijn van zo iets.
 Het is oké om boos te zijn, het is niet oké om je vriendje te slaan/ tegen je vriendje te gillen.
 Wat zou jou volgende keer kunnen helpen als er zo iets gebeurt?
 Wat kan ik doen om je te helpen nu?

34

Hechting en emotieregulatie

- Coregulatie
- Leren herkennen
- Emotietaal/ picto's
- Strategieën aanleren -klassikaal
-individueel

Anton Horreweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

35

En

- Safe places met schommelstoel, minitrampoline, stressballetjes, kranten, enz.

Anton Horreweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

36

Wat ook helpt

- Ritme, muziek, dans, kunst
- Ademhalingsoefeningen
- Bewegen
- Brainbrakes/energizers
- Me Moves
- EHBO-does

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

37

Wat werkt het best?

- Uitproberen. Leerling is deskundige.
- Steunplan.

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

38

Wat zie je in de klas?

- Minder concentratievermogen
- Vermoeidheid (bijv. door nachtmerries)
- Angst over je toekomst

Gevolg:

Minder ruimte om te leren!

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

39

Je kunt pas leren als je ...

- de leraar als betrouwbaar ervaart.
- jezelf veilig en geaccepteerd voelt.
- jezelf gehoord en gezien voelt.

Wat is nodig?

- Leraar is coregulator.
- Leraar biedt duidelijkheid en structuur.
- Leraar hanteert het principe *Connect before correct*.

40

De leraar

- Weet: Leerling 'kiest' gedrag niet.
- 'Ziet' de leerling.
- Is een kalme volwassene.
- Stelt *wel* grenzen.
- Is meer ondersteunend dan straffend.
- Accepteert leerling (niet het gedrag).

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

41

En

- Herhaalt veel meer.
- Voorkomt Triangulatie
- Geeft beperkte keuze
- Gebruikt routines

Anton Horeweg Kinderen met hechtingsproblemen in de klas

42

Structuur bieden

- Afspraken zichtbaar
- Dagprogramma zichtbaar
- Leerkracht voorspelbaar en volgbaar

43

Tip: Plek leerling/lokaalindeling

44

De leraar 'ziet' de leerling. Hoe doe je dat in je les?

Anton Horeweg Kinderen met
hechtingsproblemen in de klas

45

Mogelijke antwoorden (Tips)

- Houd gesprekken met de leerling.
- Zoek de leerling vaker op.
- Zet de leerling bij een klasgenoot waar hij goed mee overweg kan.
- Leerling verantwoordelijkheid geven.
- Bij verkeerd gedrag: wel verantwoordelijk houden, niet uitsluiten.
- Vriendelijk zijn, ook als de leerling dat niet is.
- Sociale situaties uitleggen.
- Begrijpen van gedrag (niet hetzelfde als goedvinden!)
- Leerling complimenten geven.
- laat merken dat de leerling er mag zijn!

Anton Horeweg Kinderen met
hechtingsproblemen in de klas

46

Acting out gedrag en dan?

- Handhaaf grenzen
- Time-in
- Gesprek (later)
- Kans op herstel 'schade'
- Straf werkt vrijwel nooit!

47

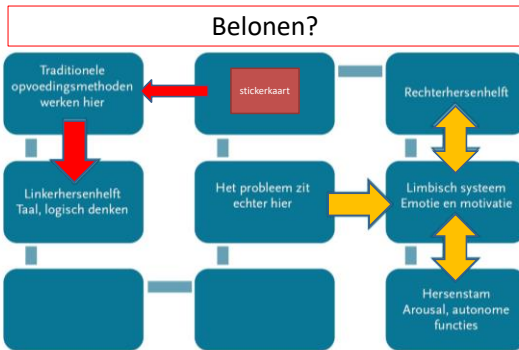
Houding/handelen leraar:

- Autoritatief leiderschap
- Ik laat je niet vallen
- Rolmodel
- Fysiek nabij (blijf in lokaal)
- Stuur gedrag *Wat wel* i.p.v. *wat niet*.

Anton Horeweg Kinderen met
hechtingsproblemen in de klas

48

49

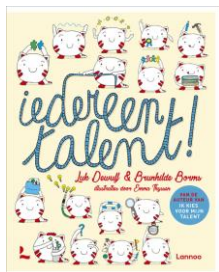
‘Probleem’

- Gedrag ontstaan door trigger, kan niet afgeleerd worden met belonen/straffen
- Enige oplossing: ‘voorkomen’ door veilige omgeving, goede relaties en ontspanningsoefeningen

Anton Horeweg (2024) De traumatische school

50

De kracht van focus op talent

51

Tot slot

‘Men zag mij wel vechten, maar geen leraar zag het gevecht dat ik met mezelf voerde.’

Kwen Katuk, Gezins- & jongerencoach bij Opvoedpoli, performer, MagicMoves

‘Een leerkracht die er in slaagt ondanks alles van zijn klas een veilige haven te maken is goud waard!’

Anton Horeweg, leerkracht (MSEN), auteur.

www.gedragsproblemenindeklas.nl

52

53